

РОЛЬ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОБЛЕМИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Н. В. СТЕЖКО, кандидат економічних наук
(Кіровоградський національний технічний університет)

Анотація. Мета статті – дослідити роль зовнішньої торгівлі продовольчими товарами для розробки рекомендацій спрямованих на підвищення ефективності управління розвитком економіки АПК. На основі аналізу існуючого стану продовольчої системи з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду здійснення агропродовольчої політики запропоновані нові підходи, які сприятимуть формуванню стійкої системи продовольчої безпеки. На основі виявлених залежностей запропонована концепція забезпечення продовольчої безпеки України та механізми міжнародного регулювання глобальної продовольчої системи.

Ключові слова: виробництво продуктів харчування, споживання продуктів харчування, зовнішня торгівля, товарна структура експорту, товарна структура імпорту.

Посилення процесів глобалізації, лібералізації світового агропродовольчого ринку та міжнародної інтеграції держав у глобальну господарську систему актуалізують потребу дослідження цих процесів. З огляду на прискорений розвиток світових ринків агропродовольчої продукції необхідно постійно аналізувати динаміку стану і змін, які істотно впливають на розв'язання продовольчої проблеми. Надійне забезпечення кожної країни продовольством має стратегічне значення, оскільки від нього залежить не лише продовольча, але й національна безпека держави.

З огляду на зазначені вище обставини ставлять перед економічною наукою постає завдання щодо вирішення теоретичних, методичних і практичних питань продовольчої безпеки країни й світу в умовах глобалізації з урахуванням сучасних змін і вимог. Продовольча проблема не є кон'юнктурною, вона існуватиме, поки є держава, визначальним фактором сили й авторитету якої є підтримання відповідного рівня продовольчої безпеки. Підтвердженням цього є економіко-правове забезпечення продовольчої безпеки в країнах ЄС, США, Китаю тощо.

Фундаментальні праці вчених цього напрямку О. Г. Білоруса, В. К. Берегового,

В. І. Власова, Я. А. Жаліло, Ю. Я. Лузана, І. М. Миценка, Б. Й. Пасхавера, В. М. Русана, П. Т. Саблука, О. В. Собкевича, А. Д. Юрченка та ін. [1–8], сформуvalи основні шляхи оцінки та методологію обліку впливу різних чинників, що формують продовольчу безпеку країни та розвиток сільського господарства, але питання пов'язані з розвитком зовнішньої торгівлі України продовольчими товарами ще повністю не розкриті.

Мета статті – дослідити роль зовнішньої торгівлі продовольчими товарами для розробки рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності управління розвитком економіки АПК.

Україна є однією з провідних аграрних країн світу, яка забезпечує власні потреби у продовольстві та експортує значні обсяги продукції. Для України в історичному та економічному контексті найбільш важливим сегментами агропродовольчого ринку є ринки зерна, соняшнику. Товарна структура експорту аграрної продукції наведена в табл. 1.

Україна значно посилила свою присутність на світовому агропродовольчому ринку. Якщо 2000 р. Україна експортувала 200,1 тис. т пшениці, 163,2 тис. т кукурудзи, 864,7 тис. т ячменю і близько 1,3 млн т зернових загалом, то у

Таблиця 1

Товарна структура експорту продукції АПК України за 2008–2012 р. [9]

Назва товарів	2008 (млн дол. США)	2009 (млн дол. США)	2010 (млн дол. США)	2011 (млн дол. США)	2012 (млн дол. США)	Структура експорту за 2012 р., %	2012 р. до 2008 р., % у 4,2 рази
Живі тварини; продукти тваринного походження, у тому числі:	796,3	596,0	771,4	936,6	961,3	5,38	120,72
м'ясо та їстівні субпродукти	74,8	79,1	90,2	197,9	315,9	1,8	у 4,2 рази
риба і ракоподібні	16,6	25,2	21,0	19,7	18,8	0,1	113,3
молоко і молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	690,3	476,4	648,8	703,8	612,4	3,4	88,7
Інші продукти тваринного походження	14,6	15,3	11,4	15,2	14,2	0,08	97,3
Продукти рослинного походження, у тому числі:	5577,4	5034,9	3976,2	5532,0	9213,9	51,52	165,2
овочі	81,9	159,4	119,2	132,9	138,5	0,8	169,1
їстівні плоди та горіхи	172,0	176,5	208,8	217,3	199,8	1,1	116,2
кава, чай	7,1	7,4	9,9	14,0	12,9	0,1	181,7
зернові культури	3703,8	3556,2	2467,1	3617,1	6999,9	39,1	188,9
продукція борошномельно-круп'яної промисловості	180,3	89,7	80,8	111,2	105,1	0,58	58,3
насіння і плоди олійних рослин	1426,2	1040,4	1085,7	1434,8	1754,0	9,8	122,9
Інші продукти рослинного походження	6,1	5,3	4,7	4,7	3,7	0,04	60,6
Жири та олії тваринного або рослинного походження	1945,7	1796,0	2617,3	3396,4	4211,5	23,6	у 2,2 рази
Готові харчові продукти	2518,2	2088,0	2571,1	2939,1	3493,9	19,5	138,7
Усього	10837,6	9514,9	9936	12804,1	17880,6	100	164,9

2010 р. – відповідно 3,3 млн т, майже 2,9, майже 4,6 і майже 12,1 млн т, тобто в 21,4; 17,7; 5,3 і 9,4 раза більше (табл. 2).

Ще більш стрімко зросли обсяги експорту ріпаку – у 17,2 раза і сої – у 5,4 раза при скороченні експорту соняшнику внаслідок ціле-

Таблиця 2

Динаміка експорту зернових і білково-олійних культур, тис. т [9]

Товар	Світ				Україна					
	2000 р.	2005 р.	2011 р.	2011 до 2000, %	2000 р.		2005 р.	2011 р.		2011 до 2000, %
					тис. га	% до світу		тис. га	% до світу	
Пшениця	117190,1	120468,0	145158,6	123,9	201,1	0,17	6009,5	4302,8	2,96	2139,6
Кукурудза	82354,1	90418,9	107864,9	131,0	163,2	0,20	2795,6	2888,3	2,68	1769,8
Ячмінь	23883,8	25802,2	26469,1	110,8	864,7	3,62	3501,8	4593,3	17,35	531,2
Рис	23547,3	29503,8	32768,3	139,2	0,1	0,00	0,7	3,1	0,01	3100,0
Жито	2296,4	2015,9	1385,1	60,3	18,4	0,80	80,5	93,3	6,74	507,1
Зернові, разом	273087,9	291384,7	339846,1	124,4	1285,7	0,47	12518,9	12075,5	3,55	939,2
Ріпак	9693,6	8665,0	16831,0	173,6	68,6	0,71	183,4	1182,9	7,03	1724,3
Соя	47377,8	65382,0	93383,9	197,1	7,7	0,02	174,6	195,7	0,21	2541,6
Соняшник	3846,9	3114,4	3743,9	97,3	833,7	21,67	35,6	308,0	8,23	36,9
Білково-олійні, разом	60918,3	77161,4	113958,8	187,1	910,0	1,49	393,6	1686,6	1,48	185,3
Борошно	9052,7	10000,3	11440,4	126,4	1,4	0,02	18,8	72,6	0,63	5185,7

спрямованої політики країни на максимальну завантаженість вітчизняної олійно-жирової промисловості.

Нарощування експорту рослинницької продукції дозволило загалом по зернових підняти питому вагу країни на світовому рівні з 0,47 % у 2000 р. до 3,55 % у 2010 р. при відповідному зростанні по пшениці з 0,17 до 2,96 %, кукурудзі – з 0,2 до 2,68 %, ячменю – з 3,62 до 17,35 %.

Що стосується експорту тваринницької продукції, то Україна різко погіршила свої позиції на світовому ринку як загалом, так і по окремих видах (табл. 3).

Отже, Україна за обсягами експорту зернових і білково-олійних культур посіла гідне місце серед групи країн-лідерів, посилюючи водночас свої позиції за низкою видів продукції переробної промисловості. Збільшенню обсягів зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією значно сприяв вступ України до СОТ.

Насамперед слід відзначити помітне зростання вартості експорту продукції рослинництва (переважно за рахунок зернових та олійних культур), який збільшився за 2005–

2013 рр. від 1,7 до 8,9 млрд дол. США. Причому характерно, що вона зросла у торгівлі з усіма головними регіонами нашої планети: Азією – від 752 до 3324 млн дол. США, Європою – від 510 до 3241 млн дол. США, Африкою – від 323 до 1965 млн дол. США, СНД – від 97 до 332 млн дол. США (рис. 1).

Головним досягненням аналізованого періоду слід вважати швидкий ривок України на ринки Європи та Африки, що пов'язано не тільки зі збільшенням обсягів експорту, а й зі збільшенням країн – торговельних партнерів України. Слід підкреслити значне поширення торговельних зв'язків України на ринку продукції зернової галузі.

Позитивна тенденція простежується у зростанні експорту продукції тваринництва – за 2005–2013 рр. від 0,7 до 1,1 млрд дол. США. Найнижчі його обсяги зафіксовані 2006 і 2009 рр. – відповідно 396,5 і 596,0 млн дол. США. За аналізований період вартість експорту зросла до країн СНД – від 614 до 791 млн дол. США, країн Європи – від 25 до 55 млн дол. США, Азії – від 23 до 198 млн дол. США, і зменшилась до країн Африки – від 58 до 30 млн дол. США (рис. 2).

Таблиця 3

Динаміка експорту продукції тваринництва, т [9]

Товар	Світ				Україна					
	2000 р.	2005 р.	2011 р.	2011 до 2000, %	2000 р.		2005 р.	2011 р.		2011 до 2000, %
					тис. т	% до світу		тис. т	% до світу	
Яловичина	7320176	8835132	9787974	133,7	151646	2,07	60628	13387	0,14	8,8
Свинина	6951983	10074251	12754183	183,5	13173	0,19	10948	341	0,003	2,6
М'ясо овець і кіз	959178	1010305	1015600	105,9	390	0,04	36	1	0,0001	0,26
М'ясо птиці	8780674	10960953	15383533	175,2	960	0,01	13348	27170	0,18	2830,2
М'ясо, разом	24359176	31228043	39529805	162,3	167663	0,69	84560	40913	0,10	24,4
Молоко коров'яче	4852893	5813522	8113498	167,2	350	0,01	1783	13725	0,17	3921,4
Масло вершкове	1302214	1499861	1604553	123,2	31304	2,4	24369	945	0,06	3,0
Сири	3305791	4287302	5442982	164,6	12468	0,38	116229	65383	1,2	524,4
Молочна продукція	72860862	86392047	104142396	142,9	672381	0,92	1505539	588037	0,56	87,5
Яйця	955302	1162217	2085451	218,3	375	0,04	1031	18558	0,89	4948,8
Жири тваринні	2914854	3083228	3531130	121,1	1212	0,04	981	19	0,0005	1,6

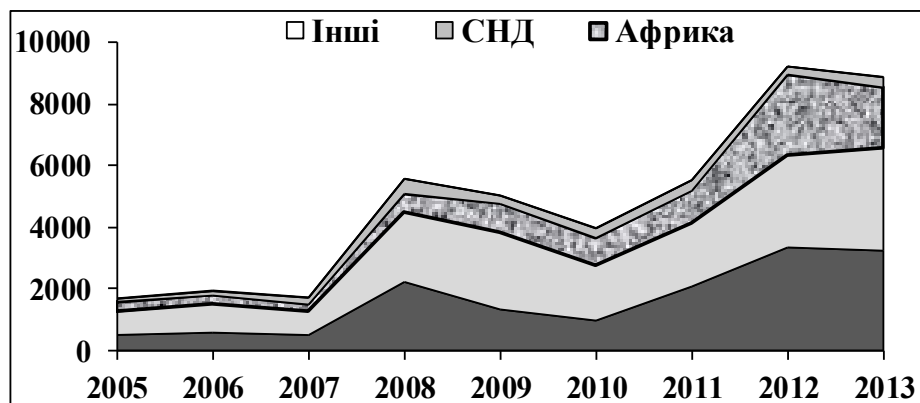

Рис. 1. Динаміка експорту продукції рослинництва за географічними регіонами світу, млн дол. США (побудовано за даними [9])

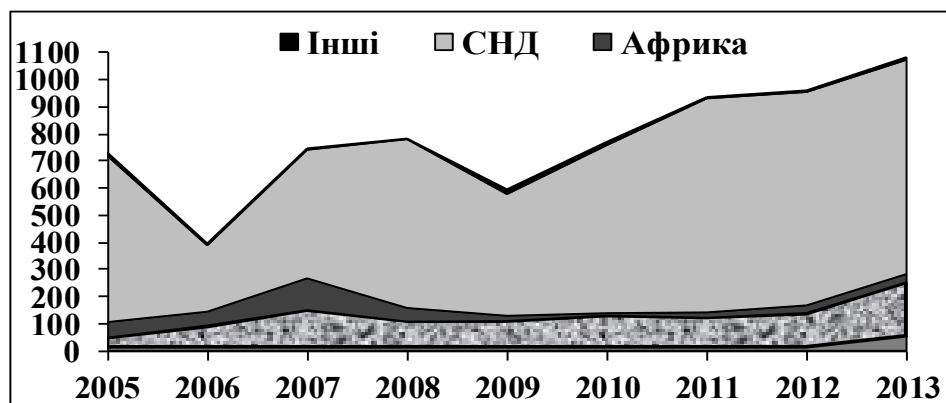

Рис. 2. Динаміка експорту тваринницької продукції за географічними регіонами світу, млн дол. США (побудовано за даними [9])

Разом із тим, порівняно з експортом рослинницької продукції темпи її зростання набагато нижчі, тоді як географія експорту була ширшою. При цьому лєвова частка продукції тваринництва припадає на країни СНД (стабільно в межах 80 %), що зумовлено низькою її якістю, яка за цим критерієм може бути поставлена тільки на ринки країн СНД, багато з яких поки що не змінили свої стандарти до рівня ЄС. Загальне зростання експорту продукції тваринництва зумовлено насамперед збільшенням обсягів молочної продукції. Проте питома вага експорту тваринницької продукції незмінно знижується.

З усіх груп агропродовольчої продукції найбільш стрімко за 2005–2013 рр. зростала вартість експорту продукції олійно-жирової промисловості – від 0,6 до 3,5 млрд дол. США, за деякого зниження у 2009 р. (на 7,7 %). Експорт продукції олійно-жирової промисловості постійно зростав, особливо на ринки країн Азії – від 96 до 2251 млн дол. США, а також Європи – від 284 до 519 млн дол. США, Африки – від 42 до 482 млн дол. США, країн СНД – від 165 до 225 млн дол. США. Тобто перед Україною відкритий ємний ринок Східних країн, де завжди існуватиме попит на згадану продукцію.

Основою експорту Україною цієї групи товарів є соняшникова олія, загальні обсяги її експорту суттєво зросли. За згаданий період відбулася значна переорієнтація потоків експорту соняшникової олії у напрямі Азійського та Африканського континентів. Зростання обсягів експорту соняшникової олії пов'язано з поширенням географії експорту. Якщо 2005 р. експорт української олії здійснювали у 45 країн світу на чотирьох континентах, то нині вже майже 100 країн імпортували цей харчовий продукт.

Вагоме значення для України має зростання експорту готових харчових продуктів, зокрема протягом 2005–2013 рр. від 1,3 до 3,6 млрд дол. США. На особливу увагу заслуговує те, що в найбільше разів експорт зріс до країн Європи – від 146 до 788 млн дол. США, дещо менше до країн Азії – від 88 до 436 млн дол. США, Африки – від 18 до 62 млн дол. США, а взагалі найбільшим він виявився до

країн СНД – від 1032 до 2225 млн дол. США. Це наочно свідчить про диверсифікацію географічної структури експорту вітчизняних готових харчових продуктів, що підкреслює факт зменшення питомої ваги країн СНД у загальному експорті харчових продуктів.

За аналізований період зростають і обсяги імпорту агропродовольчої продукції в Україну. Товарна структура імпорту аграрної продукції наведена в табл. 4. За аналізований період обсяг імпорту рослинницької продукції зріс від 0,5 до 2,7 млрд дол. США.

Географічна структура імпорту рослинницької продукції показує, що основними регіонами, звідки вона ввозиться в Україну, є країни Європи та Азії. З 2005 по 2013 рр. обсяги імпорту з різних регіонів світу в Україну збільшувалися: з Європи – від 159 до 913 млн дол. США, Азії – від 159 до 848 млн дол. США, групи «Інші країни» – від 110 до 622 млн дол. США.

Обсяги імпорту з країн СНД і Африки є відносно незначними. Подібна тенденція спостерігається з 2005 р. Країни Європи та Азії також мали найбільші прирости обсягів імпорту за аналізований період, значним виявився приріст у групі «Інші країни». Майже 2/3 рослинницької продукції ввозиться в Україну з двох чітко визначених груп країн – Європи та Азії.

Аналіз імпорту конкретних груп рослинницької продукції показує, що стабільно найбільшою була частка групи 08 «Їстівні плоди та горіхи», на яку припадало близько половини від усього імпорту рослинницької продукції. Також є ще три групи, які значною мірою формують імпорт: 09 «Кава, чай», 10 «Зернові культури» та 12 «Насіння і плоди олійних рослин». У вартості імпорту зернових в Україну найбільшою є частка кукурудзи. Вартісний обсяг імпорту зріс у всіх без винятку товарних групах рослинництва. Найбільші обсяги плодів імпортуються з Європи, Азії та групи «Інші країни», частки яких незначно різняться між собою.

Аналіз основної імпортованої групи рослинницької продукції «Їстівні плоди та горіхи» свідчить, що географія імпорту за аналізований період розширилася. До переліку головних країн, із яких імпортувалися плоди

Таблиця 4

Товарна структура імпорту продукції АПК України, 2008–2012 рр. [9]

Назва товарів	2008 (млн дол. США)	2009 (млн дол. США)	2010 (млн дол. США)	2011 (млн дол. США)	2012 (млн дол. США)	Структура імпорту за 2012 р., %	2012 р. до 2008 р., %
Живі тварини; продукти тваринного походження, у т. ч.:	1702,0	1267,5	1242,0	1035,4	1718,4	22,9	100,9
живі тварини	84,2	74,3	67,5	76,6	96,5	1,3	114,6
м'ясо та їстівні субпродукти	843,6	568,5	458,1	292,1	722,0	9,6	85,6
риба і ракоподібні	617,0	471,2	568,6	505,5	687,7	9,2	111,5
молоко і молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	141,5	140,5	135,6	150,4	196,4	2,6	138,8
Інші продукти тваринного походження	15,7	13,0	12,2	10,8	15,8	0,2	100,6
Продукти рослинного походження, у т. ч.:	1462,5	1259,9	1563,9	1815,9	2429,7	32,3	166,1
живі дерева та інші	100,4	62,0	73,9	99,7	153,6	2,04	152,9
овочі	91,1	77,8	130,0	133,2	146,7	1,9	161,0
їстівні плоди і горіхи	581,9	631,9	733,3	683,4	1130,0	15,03	194,2
кава, чай	214,7	194,3	234,1	306,5	321,8	4,3	149,9
зернові культури	146,5	98,5	145,6	219,9	249,1	3,3	170,03
продукція борошномельно-круп'яної промисловості	48,8	20,2	27,5	49,6	28,3	0,4	57,9
насіння і плоди олійних рослин	234,0	135,6	178,9	285,5	359,0	4,8	153,4
шелак природний	43,8	39,0	39,6	37,1	39,0	0,5	89,04
Інші продукти рослинного походження	1,3	0,6	1,0	1,0	2,2	0,03	169,2
Жири та олії тваринного або рослинного походження	612,9	374,3	451,6	468,7	406,3	5,4	66,3
Готові харчові продукти	2679,2	2034,3	2506,1	3026,7	2965,4	39,4	110,7
Усього	6456,6	4936	5763,6	6346,7	7519,8	100	116,5

та горіхи в Україну, стабільно входили Еквадор, Польща, Туреччина, а також Аргентина, Італія, Іспанія, Греція, Грузія, Молдова.

За аналізований період обсяг імпорту тваринницької продукції зріс від 0,5 до 1,9 млрд дол. США. Географічна структура імпорту тваринницької продукції свідчить, що основним регіоном, звідки вона ввозиться в Україну, є країни Європи. Сукупна частка країн СНД, Азії та Африки залишається дуже незначною. З групи «Інші країни», що експортують до нас продукцію тваринництва, варто виокремити країни Америки, кількісні показники яких тут найбільші. Така тенденція є незмінною з 2005 р.

За 2005–2013 рр. найвідчутніший приріст імпорту припав на країни Європи – від 285 до 1072 млн дол. США. Також відчутне зростання імпорту спостерігалось у групі «Інші країни» – від 129 до 620 млн дол. США. Найбільші піки зростання та спадів обсягів імпорту збігаються в основних групах країн-імпортерів. На теперішній час фактично 90 % тваринницької продукції Україна імпортує з європейських країн та країн Америки.

Аналіз конкретних груп тваринницької продукції, яка імпортується в Україну, свідчить, що найбільше її з групи 02 «М'ясо та їстівні субпродукти», переважно свинини, сала і м'яса птиці разом із субпродуктами, та 03 «Риба і ракоподібні», здебільшого мороженої та охолодженої риби. Основними експортерами м'ясної та рибної продукції в Україну є країни Європи. Один із основних імпортованих товарів – м'ясо – завозила в Україну невелика група країн, і за аналізований період географія імпорту звузилася. Кількість завезеного м'яса разом із субпродуктами за досліджуваний період зросла. Головними країнами, звідки Україна імпортувала м'ясо та субпродукти, були Сполучені Штати Америки, Бразилія, Польща та Німеччина.

Іншу основну імпортовану в Україну групу продукції тваринництва «Рибу і ракоподібні» ввозила також різна кількість країн. В абсолютному вираженні імпорт цієї групи змінився несуттєво. За всі ці роки головним постачальником рибної продукції на ринок України є Норвегія.

За період 2005–2013 рр. обсяг імпорту готових харчових продуктів зріс від 1,5 до 3,2 млрд дол. США. Географічна структура імпорту харчової продукції демонструє, що основним регіоном, звідки вона ввозиться в Україну, є країни Європи, вартісний обсяг імпорту з яких зріс від 582 до 1443 млн дол. США. Щодо зростання вартісних обсягів серед решти груп країн, то варто виокремити країни СНД – від 502 до 788 млн дол. США, Азії – від 101 до 446 млн дол. США, та Африки – від 67 до 215 млн дол. США. За аналізований період найбільший приріст вартості імпорту в абсолютному вираженні зафіксовано з країн Європи, а також Азії. Фактично 2/3 обсягу харчових продуктів Україна імпортує з Європи та країн СНД.

Аналіз імпорту визначених груп готових харчових продуктів свідчить, що найбільші частки у структурі припадають на групи 21 «Різні харчові продукти», 24 «Тютюн і промислові заміники тютюну», 22 «Алкогільні і безалкогільні напої», 18 «Какао та продукти з нього». Обсяги вартості імпорту всіх згаданих груп за цей період зросли. Сукупна частка 5-ти інших груп становила у 2012 році 31,1 %.

Сумарний підсумок вищезазначених подій свідчить, що очікування масованого імпорту продовольчих товарів унаслідок лібералізації митного режиму, як результат членства у СОТ, не відбулося. Навпаки, імпорتنі поставки за результатами 2009 р. скоротилися на 24 % проти попереднього року, лише, 2011 р. обсяги імпорту наблизилися до показника 2008 р.

Протягом досліджуваного періоду у переважній більшості товарних груп обсяги імпорту або скоротилися, або підвищилися у межах очікувань.

Серед товарних груп, по яких за будь-яких із років цього періоду спостерігалось значне збільшення імпорتنих поставок, можна назвати:

- м'ясо і субпродукти;
- овочі, коренеплоди;
- їстівні плоди;
- зернові культури;
- олійні культури;
- цукор і кондитерські вироби з цукру.

Отже, попри те, що вступ України до СОТ не спричинив масованого зростання імпорتنих поставок сільськогосподарських товарів, проте по окремих товарних позиціях спостерігалось значне їх збільшення. Членство України у СОТ стало сильним стимулом реформування торгового режиму, дозволило розширити ринки експорту продукції і збільшити обсяги поставок. Важливо, що після вступу до СОТ партнери України не можуть далі висувати претензії до цілих галузей унаслідок недотримання технічного регламенту з боку окремих суб'єктів галузі. Тепер такі процедури можуть бути ініційовані тільки відносно окремих підприємств і лише у разі виявлення фактів порушень санітарних або ветеринарних норм. При цьому у разі усунення порушень сторона повинна буде відмінити введenu заборону.

Під час вступу до СОТ Україна узяла на себе зобов'язання гарантувати прозорість нормативних і регуляторних актів стосовно торгівлі. У країні 2005 р. був створений єдиний орган з розгляду запитів і нотифікації – Центр обробки запитів країн-членів СОТ, самої Світової організації торгівлі і їх інформування. За своїм правовим статусом це був незалежний орган, який відповідав за обробку нотифікацій країн-членів, підготовку та представлення нотифікацій України у СОТ, мав достатньо повноважень і компетенції звертатися безпосередньо в інші міністерства, відомства. 2011 р. після проведення адміністративної реформи Центр був ліквідований і реорганізований у Відділ обробки запитів, нотифікацій і інформаційного забезпечення у структурі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Проте організаційні зміни негативно вплинули на інституційний і професійний потенціал цього підрозділу.

Унаслідок цього в кінці 2011 р. в Україні почало обговорюватися питання перегляду зобов'язань України у СОТ щодо доступу до ринку, оскільки по сільськогосподарських товарах Україна має дуже ліберальний рівень захисту внутрішнього ринку. Була створена міжвідомча комісія з цього питання. Переглядає ставок імпорتنих мит із метою зменшення імпорту можливий тільки після трьох років членства країни у СОТ згідно із статтею

ХХVIII ГАТТ. Високий рівень лібералізації імпортного режиму породжує сильні протекціоністські настрої.

У пропонованій Україною нотифікації для модифікації тарифних зобов'язань – 371 товарна лінія, де 147 позицій – промислові товари, 224 (60 %) – сільськогосподарські. А всіх тарифних ліній в українській товарній номенклатурі приблизно 11600, тобто, позиції для модифікації – тільки 3 % з цієї кількості. Йдеться про розгляд можливості визначеного коректування саме верхньої межі зв'язаного рівня імпортного тарифу – як у бік можливого збільшення, так і у бік зменшення. У грудні 2012 р. 30 країн-членів СОТ подали свої заявки на переговори з Україною після подачі нею нотифікації про модифікацію тарифних зобов'язань.

У ході переговорів щодо вступу до СОТ Україна втратила можливість користуватися правом застосування спеціальних захисних заходів для сільськогосподарських товарів згідно зі ст. 5 Угоди по сільському господарству, але є ряд можливостей, що містяться в інших угодах СОТ – це шість можливих варіантів застосування захисних заходів, які розповсюджуються на всі товари: і промислові, і сільськогосподарські. Головне, правильно їх застосовувати, не порушуючи угоди СОТ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белорус О. Г. Экономическая система глобализма / О. Г. Белорус. – К., 2003. – 390 с.
Belorus O. G. Ekonomicheskaya sistema globalizma / O. G. Belorus. – K., 2003. – 390 s.
2. Береговий В. Проблеми продовольчої безпеки України / В. Береговий // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 71–78.
Beregoviy V. Problemi prodovolchoyi bezpeki Ukrayini / V. Beregoviy // Ekonomika APK. – 2011. – № 5. – S. 71–78.
3. Власов В. І. Тенденції та проблеми глобальних процесів у світовій продовольчій сфері / В. І. Власов // Економіка України. – 2006. – № 3 (532). – С. 75–80.

- Vlasov V. I. Tendentsiyi ta problemi globalnih protsesiv u svitoviy prodovolchiy sferi / V. I. Vlasov // Ekonomika Ukraini. – 2006. – № 3 (532). – S. 75–80.
4. Світова продовольча криза та виклики для України / Ю. А. Жаліло, О. В. Собкевич, В. М. Русан, А. Д. Юрченко // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 135–144.
- Svitova prodovolcha kriza ta vikliki dlya Ukraini / Yu. A. Zhalilo, O. V. Sobkevich, V. M. Rusan, A. D. Yurchenko // Ekonomika APK. – 2011. – № 8. – S. 135–144.
5. Лузан Ю. Збалансованість попиту та пропозиції на продовольчому ринку України / Ю. Лузан // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 27–36.
- Luzan Yu. Zbalansovanist popitu ta propozitsiyi na prodovolchomu rinku Ukraini / Yu. Luzan // Ekonomika APK. – 2011. – № 8. – S. 27–36.
6. Миценко І. М. Продовольча безпека України: оцінка стану та світовий досвід вирішення проблеми / І. М. Миценко. – Кіровоград : Центрально-Українське вид-во, 2001. – 204 с.
- Mitsenko I. M. Prodovolcha bezpeka Ukraini: otsinka stanu ta svitoviy dosvid virishennya problemi / I. M. Mitsenko. – Kirovograd : Tsentralno-Ukrayinske vid-vo, 2001. – 204 s.
7. Пасхавер Б. Сучасний стан продовольчої безпеки / Б. Пасхавер // Економіка України. – 2006. – № 4. – С. 43–50.
- Pashaver B. Suchasniy stan prodovolchoyi bezpeki / B. Pashaver // Ekonomika Ukraini. – 2006. – № 4. – S. 43–50.
8. Саблук П. Т. Глобалізація і продовольство / П. Т. Саблук, О. Г. Білорус, В. І. Власов. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 632 с.
- Sabluk P. T. Globalizatsiya i prodovolstvo / P. T. Sabluk, O. G. Bilorus, V. I. Vlasov. – K. : NNTs IAE, 2008. – 632 s.
9. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.
- Derzhavniy komitet statistiki Ukraini [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Nazva z ekrana.

Н. В. Стежко, кандидат економічних наук (Кіровоградський національний технічний університет). Роль зовнішньої торгівлі України в розв'язанні продовольчої проблеми на національному і глобальному рівнях.

Анотація. Цель статьи – исследовать роль внешней торговли продовольственными товарами для разработки рекомендаций, направленных на повышение эффективности управления развитием экономики АПК. На основе анализа существующего состояния продовольственной системы с учетом отечественного и зарубежного опыта осуществления агропродовольственной политики предложены новые подходы, которые будут способствовать формированию устойчивой системы продовольственной безопасности. На основе выявленных зависимостей предложена концепция обеспечения продовольственной безопасности Украины и механизмы международного регулирования глобальной продовольственной системы.

Ключевые слова: производство продуктов питания, потребление продуктов питания, внешняя торговля, товарная структура экспорта, товарная структура импорта.

N. Stezhko, Cand. Econ. Sci. (Kirovograd National Technical University). Role of Ukraine foreign trade in solving food problem at national and global levels.

Summary. Objective – to research the role of foreign trade in food products to develop recommendations aimed at improving effectiveness of management in development of agribusiness economy. Grounding on the analysis of the current food system state, taking into consideration domestic and foreign experience in agrofood policy, new approaches enabling formation of stable food security system have been suggested. On the basis of discovered correlations the concept of providing Ukraine food security and mechanisms of international regulation in global food system have been presented.

Keywords: food production, food consumption, foreign trade, export commodity structure, import commodity structure.